

УДК 351:334

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.3.32>**О. М. Моїсеєнко**викладач кафедри економіки та менеджменту
Приватного вищого навчального закладу «Університет сучасних знань» м. Київ

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ УКРАЇНИ

У статті вирішується питання удосконалення державного управління економічним розвитком України, що враховує не лише досягнення в галузі економічних наук, а й зміни, що відбуваються в сфері державного управління. Встановлено, що процеси трансформаційних перетворень в усіх сферах соціально-економічних відносин вимагають постійного вдосконалення управлінських впливів з боку держави у бік налагодження конструктивного діалогу між органами влади, громадянським суспільством та бізнес-структурами щодо пошуку ефективних шляхів соціально-економічного розвитку держави. Визначено, що підсистема прийняття рішень має включати інституційно-правові правила розподілу повноважень; інформаційна – інституції забезпечення моніторингу відповідної політики та її ефективності; мотиваційна – правила і механізми реалізації політичних рішень. З'ясовано, що економічна система країни потребує забезпечення належного функціонування відповідних інститутів, що виконують ключові функції: прийняття рішень, інформаційну та мотиваційну. Виокремлено сфери відповідальності органів влади, бізнес-середовища та громадянського суспільства у напрямі забезпечення розвитку національної економіки. Наголошено на необхідності інституціоналізації взаємодії, що формує систему політичних, економічних та соціальних інститутів, які здатні її стабілізувати. Зазначене сприятиме зниженню рівня корупції, підвищенню ефективності взаємодії органів влади, бізнесу, громадськості, удосконаленню політичних та економічних процесів. Визначені ключові принципи такої інституціоналізації. Представлені стратегічні пріоритети зміцнення інституціональної основи політики економічного розвитку в Україні та запропонований базис організаційного механізму сприяння такому розвитку. Виділені ключові інституціональні загрози розвитку економіки України. Ідентифіковано основні умови за яких влада отримує додаткові механізми регулювання економічної ситуації, які дозволять забезпечувати економічне зростання та вирішувати соціальні проблеми, а також гнучко та оперативно реагувати на глобальні виклики. Доведено, що впровадження інституціональної політики доцільно розглядати як один з методів розвитку.

Ключові слова: державне управління, економічний розвиток, громадянське суспільство, бізнес-структури, інституціоналізація.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сьогодні в Україні триває процес реформування в різних сферах державного управління, з'являються нові інститути й інституції. На даному етапі розпочалося поступове економічне зростання, що засвідчує початок інституціоналізації вітчизняної моделі демократії, за якої відбувається перехід до публічного управління. Для України взаємодія між органами влади, громадянським суспільством та бізнес-структурами є однією з головних умов здійснення ефективного державного

управління, оскільки дана проблема набуває важливості на шляху інтеграції до ЄС. У такому фокусі відповідальність держави лежить у площинах: проведення реформ та забезпечення необхідного балансу інтересів між громадянським суспільством, державою, бізнесом; прозорості та якісної роботи та гарантіями дотримання прав людини тощо. Тож, з огляду на зазначене, постає необхідність удосконалення державного управління в частині формування належних умов для подальшого економічного розвитку України з урахуванням змін, що відбуваються в соціально-економічному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велика увага щодо пошуку ефективних шляхів державного управління стосовно розвитку національної економіки приділяється науковцями-економістами О. Дацій, Н. Ткаленко, І. Косач, В. Бабич, А. Мазур, Г. Гордон та інші. Дослідники у галузі державного управління також присвячують свої роботи розв'язанню проблемних питань управління економічним розвитком України, зокрема В. Ковальчук, М. Білинська, О. Качний, Г. Атаманчук, Б. Данилишин, В. Вакуленко, В. Куйбіда та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Після проведеного дослідження наявних публікацій, слід зазначити, що переважна більшість з них стосуються теоретичних напрацювань. Специфічні ознаки дослідження державного управління економічним розвитком України мають перевагу в сфері економічних наук, однак вони не завжди актуальні стосовно змін, що відбуваються в галузі державного управління.

Мета даної статті полягає у визначенні стратегічних пріоритетів удосконалення інституціональної основи державного управління економічним розвитком в Україні.

Виклад основного матеріалу. Е. Норберг та В. Даффі [1] розробили підхід, згідно з яким економічна система країни визначається як механізм прийняття рішень в процесі виробництва, споживання та розподілу ресурсів. Системою забезпечення у даному випадку виступає функціонування інститутів, які виконують певні функції: прийняття рішень, інформаційну та мотиваційну. Варто наголосити, що підсистема прийняття рішень має включати інституційно-правові правила розподілу повноважень; інформаційна – інституції забезпечення моніторингу відповідної політики та її ефективності; мотиваційна – правила і механізми реалізації політичних рішень.

Сьогодні, відповідальність бізнесу полягає у підтримці й розвитку держави, бізнес-середовища та громадянського суспільства, сплаті податків, здійсненні інвестування в економіку держави, дотриманні принципів чесною праці та конку-

ренції. Водночас громадянське суспільство відповідальне за контроль влади, а також за дотримання принципів гідності та Конституції і законів України. У загальному фокусі влада, і бізнес зацікавлені у формалізації взаємодії та залученні інститутів громадянського суспільства до розробки шляхів економічного розвитку. З боку бізнесу потреба в інституціоналізації взаємодії зумовлена необхідністю легітимації участі в процесах прийняття політико-управлінських рішень, захисті прав власності тощо. Влада за таких умов отримує додаткові механізми регулювання економічної ситуації, які дозволять забезпечувати економічне зростання та вирішувати соціальні проблеми, а також гнучко та оперативно реагувати на глобальні виклики. Реалії сьогодення засвідчують зміну інститутів (створюються нові об'єднання, змінюються державні органи, установи, структури) та інституцій (впроваджуються нові закони, стратегії тощо), відповідно змінюються й механізми та інструменти розробки та впровадження економічної політики. Інституціоналізація взаємодії з точки зору процесного підходу формує систему політичних, економічних та соціальних інститутів, які здатні стабілізувати цю взаємодію. Зазначене сприятиме зниженню рівня корупції, підвищенню ефективності взаємодії органів влади, бізнесу, громадськості, а також удосконаленню політичних та економічних процесів у країні. Така інституціоналізація має опиратися на системні принципи: 1) досягнення консенсусу інтересів влади та бізнесу у процесі визначення напрямів економічної та соціальної стратегії держави; 2) зміцнення ролі інститутів громадянського суспільства; 3) активної участі бізнес-структур у соціально-економічному житті громади (ДПП та інші моделі партнерства); 4) транспарентності відносин між державною владою, бізнесом та громадянським суспільством; 5) диверсифікації соціальної відповідальності бізнесу та влади тощо. Тож, на сучасному етапі необхідно розвивати систему організацій, що представляють бізнес інтереси, удосконалювати державну політику стосовно розвитку державно-приватного партнерства в Україні, сприяти формуванню

нового інструменту функціонального представництва інтересів – Government Relations (взаємодія з урядовими структурами), головна мета якого – отримання взаємовигідного та суспільно корисного результату тощо. Важливо також наголосити на необхідності посилення взаємодії зі стейкхолдерами, що є ключовим механізмом економічного розвитку держави [2].

Сучасний стан інституціонального середовища розвитку економіки вимагає адекватного сполучення інституційних перетворень і заходів сприяння економічному зростанню. Оскільки інституціональна політика – це заходи та дії держави, спрямовані на формування нових або трансформацію існуючих інститутів власності, а також фінансових, соціальних, політичних правових та інших інститутів які впливають на розвиток економічної системи суспільства [3]. Тож, впровадження інституціональної політики доцільно розглядати як один з методів розвитку, оскільки згідно філософського словника розвиток розглядається як закономірна, спрямована якісна зміна матеріальних та ідеальних об'єктів [4], і як вищий тип руху змін матерії та свідомості, їх універсальної властивості; в радянському енциклопедичному словнику сказано, що у результаті розвитку

виникають нові якісні стани об'єкту – його складу та структури [5]. При відсутності спрямованих (керованих) дій зміни не можуть накопичуватись, що заважає інституціональному процесу властивого для розвитку єдиної, внутрішньо взаємопов'язаної стратегії [6]. Водночас державна політика спрямована не лише на вибір напрямів і пріоритетів розвитку й формування стратегії економічного зростання, а й на результативність такого розвитку в рамках можливих конфігурацій суспільних інститутів та інституцій [7]. Така логіка передбачає пошук способів удосконалення інституціонального середовища функціонування суб'єктів економіки в залежності від особливостей розвитку.

Отже, стратегічні пріоритети зміцнення інституціонального базису політики економічного розвитку в Україні представлено на рис. 1.

Водночас слід зазначити, що в організаційному аспекті органам державного управління необхідно сформувати ефективну систему роботи з економічного розвитку не лише на державному рівні, а й на місцевому рівні. Невід'ємними ланками організаційного механізму мають стати такі функції управління як: планування, прогнозування, організація, аналіз, мотивація, контроль (рис. 2).

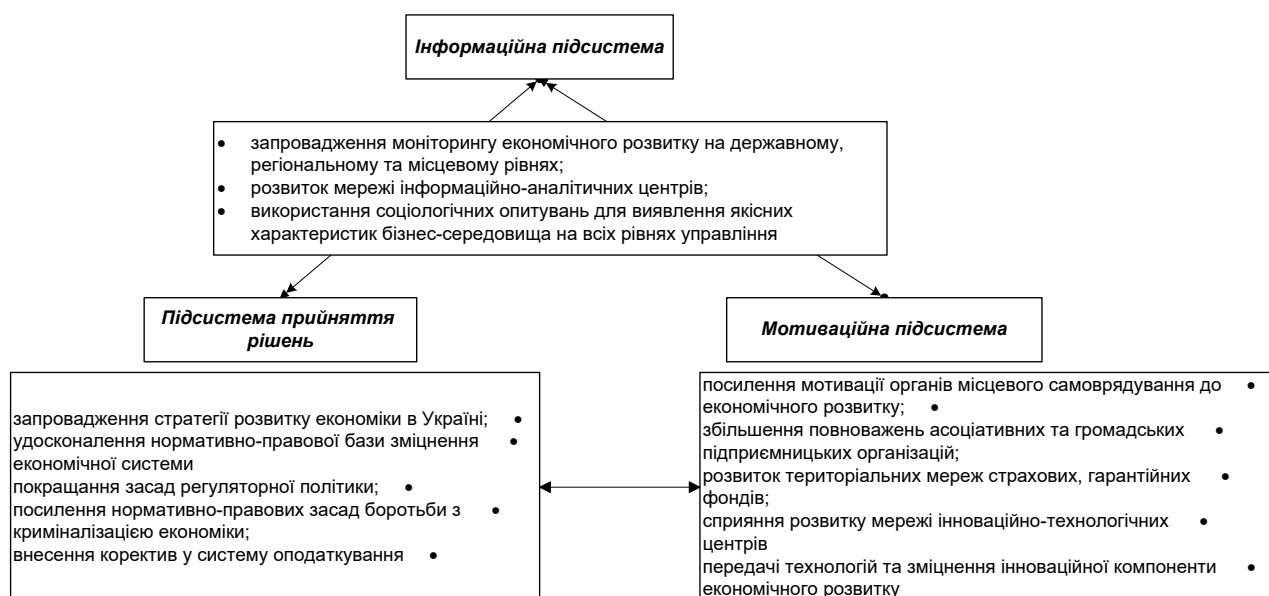

Рис. 1. Стратегічні пріоритети удосконалення інституціональної основи державного управління економічним розвитком в Україні

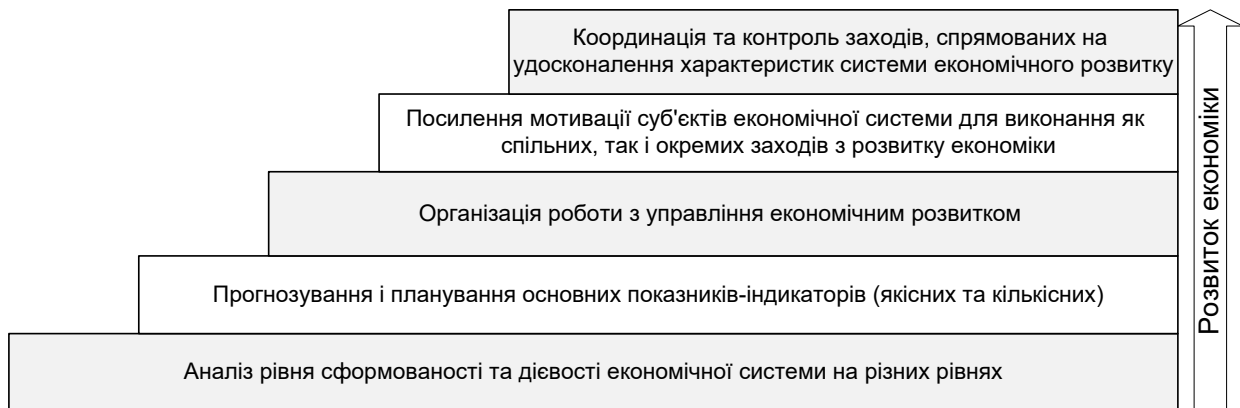

Рис. 2. Базис організаційного механізму сприяння економічному розвитку

Побудовано автором

У даному випадку справедливо виділити ключові інституціональні загрози розвитку економіки, а саме: 1) низька роль інституціонального середовища у системі конкурентних відносин; 2) висока монополізованість внутрішнього ринку; 3) інституціональне середовище не виконує функції зниження залежності економіки від політичних процесів; 4) низький рівень розвитку взаємодії науково-дослідного і виробничого секторів, а також інновацій та інноваційної інфраструктури; 5) недостатній розвиток мережі інституцій інтеграції реального сектору національної економіки; 6) недосконалість процесу нагромадження інвестицій тощо.

Висновки. Удосконалення процесу економічного розвитку в Україні потребує спільних зусиль як органів державного управління, органів місцевого самоврядування, бізнес-структур так і громадянського суспільства в цілому за різними стратегічними напрямками, що мають бути закладені в підґрунтя організаційного механізму сприяння такому розвитку та відповідати сучасним змінам не лише в сфері економічних наук, а й враховувати розвиток галузі державного управління. Стратегічні пріоритети удосконалення інституціональної основи державного управління економічним розвитком можна виокремити у трьох підсистемах: прийняття рішень, інформаційній та мотиваційній. Інституціоналізація вза-

ємодії у площині «влада-бізнес», що спирається на певні принципи, здатна сформувати ефективну систему політичних, економічних та соціальних інститутів, що сприятимуть удосконаленню економічних процесів у країні в умовах трансформаційних змін.

Список використаної літератури:

1. Neuberger E., Duffy W. J. Comparative economic systems : a decision-making approach. Boston : Allyn and Bacon, 1976. P. 105-127.
2. Інституціоналізація публічного управління в Україні : наук.-аналіт. доп. / за заг. ред. М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2019. 210 с.
3. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: ...С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр "Академія", 2000. 864 с.
4. Философский словарь: науч. изд. / под ред. И.Т. Фролова. 6-е изд. перераб. и доп. М.: Политиздат, 1991. 560 с.
5. Энциклопедический словарь / под. ред. А.М. Прохорова. М.: Советская энциклопедия, 1990. 1632 с.
6. Оліфіренко Л. Д. Формування ефективного механізму взаємодії інститутів державного та корпоративного управління. *Економіка та держава*. Київ. 2012. № 12. С. 118-120.
7. Williamson O. Transaction Cost Economics. The Governance of Contractual Relations. URL: <http://www.nek.lu.se/NEKAHA/hemsida/Williamson.pdf>

Moiseienko O. M. Improvement of state management of economic development of Ukraine

The article addresses the issue of improving the state management of the economic development of Ukraine, which takes into account not only the achievements in the field of economic sciences, but also the changes taking place in the field of public management. It has been established that the processes of transformational transformations in all spheres of socio-economic relations require constant improvement of managerial influences on the part of the state in the direction of establishing a constructive dialogue between authorities, civil society and business structures to find effective ways of socio-economic development of the state. It was determined that the decision-making subsystem should include institutional and legal rules for the division of powers; information - institutions for monitoring the relevant policy and its effectiveness; motivational - rules and mechanisms for implementing political decisions. It was found that the country's economic system needs to ensure the proper functioning of the relevant institutions that perform key functions: decision-making, informational and motivational. The areas of responsibility of the authorities, business environment and civil society in the direction of ensuring the development of the national economy are highlighted. The need to institutionalize interaction, which forms the system of political, economic and social institutions, is noted. The above will help to reduce the level of corruption, increase the efficiency of interaction between authorities, business, the public, and improve political and economic processes. The key principles of such institutionalization have been identified. Strategic priorities for strengthening the institutional framework of economic development policy in Ukraine are presented and the basis for an organizational mechanism for promoting such development is proposed. Key institutional threats to the development of the Ukrainian economy are highlighted. The main conditions under which the government receives additional mechanisms for regulating the economic situation, which will ensure economic growth and solve social problems, as well as respond flexibly and quickly to global challenges, have been identified. It is proved that the implementation of institutional policy should be considered as one of the methods of development.

Key words: public management, economic development, civil society, business structures, institutionalization.